

Nr 506.

Av herr **Senander m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 109, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

Propositionen avser indextillägg å ålderspension, tilläggspension och änkepension.

Redan inledningsvis vilja vi framhålla, att propositionen innebär en ny besvikelse till de många föregående för landets åldringar och sjuka. Beräkningen av indextilläggen utgör en uppenbar orättvisa och ger icke ens tillnärmelsevis full kompensation för levnadskostnadsstegringen. Det vackra talet om att »skydda folkpensionernas realvärde» har ingen motsvarighet i det framlagda förslaget. Hela konstruktionen av detsamma visar, att man avsett att sätta folkpensionärerna i en undantagsställning till det sämre i förhållande till andra medborgargrupper. Visserligen har Kungl. Maj:t frångått förslaget om en särskild folkpensionärsindex, men synes ändock vid utarbetandet av sitt förslag ha starkt påverkats av den undersökning av folkpensionärernas levnadsvanor, som avsågs skola ligga till grund för den särskilda folkpensionärsindex. Detta i trots av att undersökningen för det första måste betraktas som allt annat än tillförlitlig och för det andra baserats på orättvisa grunder. Ingen kan med skäl anse det vara en rättvis metod att först tvinga folkpensionärerna till en ytterst torftig livsföring genom knappt tilltagna pensioner och sedan utnyttja denna livsföring som grund för en indexberäkning av sämre slag än den, som gäller för andra medborgargrupper. Tillvägagångssättet innebär, att man sätter en mindervärdesstämpel på åldringarna, en smäleik, som borde besparats dem efter deras livslånga verksamhet i samhällets och den nyttiga produktionens tjänst.

Än ytterligare framträder orättvisan i detta avseende genom det av departementschefen i propositionen gjorda uttalandet, att »vid framräkningen av pensionspristalet hänsyn icke bör tagas till den fördyring av levnadskostnaderna, som inträffat genom att livsmedelsrabatterna vid årsskiftet 1947/48 slopats». Uttalandet har ett drag av cynism och rimmar dåligt med den icke minst från regeringshåll ofta deklarerade omtanken om de gamla. Det berör hundratusentals åldringar och invalider, som äro beroende av allt det

stöd, som kan ges dem för att nödortfigt uppehålla existensen. Slopandet av livsmedelsrabatterna medförde en levnadskostnadsstegring för folkpensionärerna av inte mindre än över 7 procent. Det är upprörande, att detta faktum på slikt lättvindigt sätt och utan bärande motivering ignoreras vid beräkningen av indextillägget.

Därest talet om »bevarandet av realvärde på folkpensionerna» icke skall bli en meningslös fras, måste såväl den verkliga levnadskostnadsstegringen som bortfallet av livsmedelsrabatterna fullt ut kompenseras. Vi ha tidigare i motion påvisat, och vi understryka det nu, att därest folkpensionernas ursprungliga köpkraft skall återställas, så erfordras härför en kompensation med minimum 20 procent.

Enligt propositionen stannar emellertid kompensationen för hela nästkommande budgetår vid *endast 5 procent* eller en fjärdedels kompensation. Det förtjänar därvidlag observeras, att densamma icke utgår på hela det för försörjningen nödvändiga beloppet utan endast på ålderspension, hustrutillägg och änkepension. Detta innebär, att indextilläggen bli exakt desamma som hittills utbetalats. Någon som helst förbättring har sålunda icke inträtt, trots att betydande prisstegringar skett sedan dylika tillägg för två år sedan infördes.

I likhet med vad vi föreslogo vid föregående års riksdag hävda vi bestämt, att kompensationen bör utgå med 20 % och att följaktligen pensionspristalet fastställles till 120.

I fråga om den intervall, som skall utlösa ändring i indextilläggen, föreslås i propositionen att den fastställles till 5 enheter. Här har man återigen att göra med ett förslag, som ger folkpensionärerna en undantagsställning till det sämre i förhållande till andra medborgargrupper. Statstjänstemännen ha sålunda en indexintervall på 4 enheter. Då vi icke kunna finna det vare sig »naturligt» eller på annat sätt motiverat med denna undantagsställning för folkpensionärerna, anse vi, i likhet med vad en del remissinstanser föreslagit, att folkpensionärsintervall bör fastställas till 4 enheter.

Under de två senaste åren ha dyrtidstillägg utgått även till folkpensionärer, som endast ha grundpension. Nu föreslås att dessa skola undantagas från förmånen av dyrtidstillägg. Vi ha tidigare i motioner vänt oss mot att invalidpensionerna äro beroende av inkomstprövning och hemställt att de i sådant avseende skulle jämföras med ålderspensionerna. Därvidlag ha vi framhållit, att invaliditet är en sådan katastrof i en människas liv, att det vore otillbörligt att mot dem visa den restriktivitet som ligger i att göra storleken av deras pensioner beroende av vad de, trots sin invaliditet, kunnat förtjäna på arbete av något slag. Dessa våra yrkanden ha icke vunnit gehör, och nu få vi tvärtom bevittna, att man har för avsikt att driva restriktiviteten mot en del av invaliderna än längre. Förslaget att beröva dem en

förmån som de tidigare erhållit, nämligen dyrtidstillägg på grundpensionerna, är av den art, att vi icke kunna acceptera det. Antalet av den nya restriktionen berörda invalider utgör cirka 13 000. Vi hävda, att det skulle vara en påtagbar orimlighet att förvägra dessa dyrtidstillägg, även om de på grund av egen inkomst icke erhålla annan pensionsförmån än grundpension.

Förslaget att utbetala dyrtidstillägget med hela årsbeloppet på en gång anse vi vara förkastligt, så mycket mera som vi inte kunna värja oss för intrycket att det tillkommit som motiv för att fastställa pensionspristalet endast en gång varje år. Såvitt vi ha oss bekant, finns det ingen utbredd önskan hos folkpensionärerna att få hela årsbeloppet på en gång. Än mindre önska folkpensionärerna denna tvivelaktiga »förmån» till priset av en årslång eftersläpning av kompensationen i förhållande till levnadskostnadsstegringen.

Vi anse att pensionspristalet, i likhet med vad som är fallet med stats-tjänstemännens pristal, skall fastställas sista månaden i varje kvartal och att indextillägget utbetalas månadsvis (i fråga om grundpensioner kvartalsvis) samtidigt med folkpensionen.

Frågan om indexreglering av folkpensionerna i syfte att skydda deras realvärde har icke fått den behandling av statsmakterna som borde varit naturlig med hänsyn till det faktum, att folkpensionsbeloppen satts så lågt att de inte tåla vid någon som helst försämring av deras köpkraft. Redan då förslaget till ny folkpensionslag framlades år 1946, motionerade den kommunistiska gruppen om att regler för indextillägg borde inskrivas i lagen. Motionen avslogs. Vid 1947 års riksdag framfördes liknande krav, men rönt samma öde. Endast kommunisterna röstade för motionerna. Socialdemokrater och borgare röstade emot. Detta skedde vid en tidpunkt, då priserna började gå i höjden och man kunde förutse ytterligare stegringar.

Sedan dess har prisstegringen, såsom i det föregående visats, medfört en allvarlig försämring i folkpensionärernas läge. Särskilt upplysande i detta avseende är en undersökning, som socialstyrelsen nyligen slutfört. Undersökningen visar, att i medeltal överstiga konsumtionsutgifterna för folkpensionärshushållen totalinkomsten med 109 kronor om året, vilket alltså utgör kapitalförtäringen hos hushållen. För att täcka underskottet ha folkpensionärer tillgripit låneutvägen eller måst försälja egendom. Ibland ha utfallna livförsäkringssummor hjälpt till att klara utgifterna.

Det bör anmärkas, att undersökningen visar, att 46 procent av de undersökta hushållen ha egen inkomst vid sidan av folkpensionen. Det är därför uppenbart, att folkpensionärer, som uteslutande äro hänvisade till att leva på folkpensionen, ha ett underskott som avsevärt överstiger genomsnittet av 109 kronor om året.

I trots härav föreslås ingen som helst förbättring av dyrtidstillägget i den nu framlagda propositionen. Dyrtidstillägget blir detsamma som för åren 1948 och 1949 eller 5 procent på de icke inkomstprövade folkpensionsförmånerna.

Med hänvisning till det ovan anförda få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:ts proposition nr 109 med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering måtte erhålla följande ändrade lydelse:

11 a §.

1. mom. Lika med förslaget.

2. mom. Enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen, verkställer socialstyrelsen för varje *kvartal* beräkning av förhållandet mellan de allmänna levnadskostnaderna för *kvartalet* och levnadskostnaderna i juni 1946. På grundval härav fastställer Konungen senast den 20 i *kvartalets första månad* det procenttal (pensionspristalet), som utmärker angivna förhållande. Sålunda fastställt pensionspristal skall gälla för hela det *kvartal*, varunder det fastställts.

3. mom. För varje hel mångfald av *fyra*, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgår indextillägg för *kvartal* räknat med

30 kronor för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg,

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make *jämväl åtnjuter folkpension* eller vars hustru uppbär hustrutillägg samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

Där pensionspristalet, efter att hava stigit med hel mångfald av *fyra*, åter nedgår, skall indextillägg utgå efter oförändrade grunder, så länge pensionspristalet överstiger närmast lägre hela mångfald av *fyra*.

38 §.

1. mom. Första stycket: lika med förslaget.

1. mom. Tredje stycket: utgår.

2. mom. Första stycket: lika med förslaget.

2. mom. Andra stycket: Indextillägg utbetalas *månadsvis samtidigt med folkpensionen*.

Fortsättningen av lagförslaget föreslås oförändrad.

Härutöver hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte som sin mening uttala, att Kungl. Maj:t måtte fastställa pensionspristalet för tredje kvartalet till 120, vilket motsvarar ett indextillägg av 20 procent på de folkpensionsförmåner, å vilka sådant tillägg skall utgå.

Stockholm den 29 mars 1950.

K. Senander.

H. Hagberg.

O. F. Persson.

Gunnar Dahlgren.

Helmer Holmberg.

Erik Karlsson.